

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра клінічної фармакології та внутрішньої медицини
Навчальний рік 2021-2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Побічна дія ліків»
(назва освітнього компоненту)

Вибірковий освітній компотнент

Форма здобуття освіти очна
(очна, заочна, дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 222 «Медицина»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація «Магістр медицини»

Освітньо-професійна програма Медицина другого магістерського рівня вищої освіти

Курс 3

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини

Протокол від «27» серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис) Князькова І.І.
(ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем професійної підготовки дисциплін терапевтичного профілю

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Голова

(підпис) Кравчун П.Г.
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Князькова Ірина Іванівна – завідувачка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини, д. мед. н., професорка.
2. Біловол Олександр Миколайович – академік НАМН України, професор кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини, д.мед.н.
3. Дунаєва Інна Павлівна – к. мед.н., доц., доцентка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини.
4. Ільченко Ірина Анатоліївна - к. мед.н., доцентка кафедри клінічної фармакології та внутрішньої медицини.
5. Молодан Дмитро Володимирович - асистент кафедри, кандидат медичних наук.

**ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ
КОМПОНЕНТ**

ПІП	Контактний тел.	E-mail:	Адреса кафедри	Розклад занять	Консультації
Князькова Ірина Іванівна	098-427-73-29	ii.kniazkova@knmu.edu.ua	Пр.Л.Мал ої, 2а. ДУ «Національний інститут терапії імені Л.Т.Малої НАМН України»	Відповідно до розкладу занять	Відповідно до графіку консультацій
Біловол Олександр Миколайович	057-393-90-47	knmu.clinpharm@gmail.com	---"---	---"---	---"---
Ільченко Ірина Анатоліївна	050-902-59-51	ia.ilchenko@knmu.edu.ua	---"---	---"---	---"---
Дунаєва Інна Павлівна	097-254-02-13	ip.dunaieva@knmu.edu.ua	---"---	---"---	---"---
Молодан Дмитро Володимирович	050-266-68-35	dv.molodan@knmu.edu.ua			

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Побічна дія ліків» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Побічна дія ліків» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності 222 «Медицина».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Навчальна дисципліна «Побічна дія ліків» для студентів 3 курсу передбачає здобуття студентами глибинних знань теорії та практики щодо принципів безпечного для здоров'я застосування лікарських засобів з врахуванням можливих побічних реакцій.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є небажані ефекти, які виникають при застосуванні лікарських засобів у звичайних дозах для профілактики, діагностики та лікування захворювань: механізми розвитку побічних реакцій, типові прояви, атипічні прояви, заходи профілактики та допомоги.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення курсу за вибором «Побічна дія ліків»:

- а) базується на вивченні студентами латинської мови, етики, філософії, екології, медичної біології, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, біофізики, анатомії людніш, патологічної анатомії, фізіології, патологічної фізіології, мікробіології, фармакології та інтегрується з цими дисциплінами;
- б) закладає основи для вивчення студентами клінічної фармації і фармакотерапії та формування умінь застосовувати знання з фармакології.

Пререквізити «Побічна дія ліків»: медична та біологічна фізика, хімія, біологічна хімія ,загальна та клінічна фармакологія, внутрішня медицина.

Постреквізити «Побічна дія ліків»: внутрішня медицина, зокрема кардіологія (захворювання внутрішніх органів, серцево-судинної системи) імунологія (захворювання сполучної тканини, васкуліти), інфекційні хвороби, неонатологія (ембріотоксичність), соціальна медицина.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE Кафедра клінічної фармакології та внутрішньої медицини

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4010>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є забезпечення майбутніх фахівців науково обґрунтованими знаннями основ клінічної та загальної фармакології та необхідними практичними навичками за кваліфікацією магістр медицини, лікар.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- навчити студентів орієнтуватися в особливостях функціонування системи фармаконагляду в Україні і світі, в нормативних документах з фармаконагляду.
- навчити створювати алгоритм реєстрації побічної реакції / відсутності ефективності на лікарський засіб.
- навчитися аналізувати причинно-наслідковий зв'язок виникнення побічної реакції.
- оволодіти навичками методології вибору оптимального лікарського препарату, для конкретного хворого з урахуванням супутніх лікарських засобів та супутньої патології пацієнта.
- оволодіти методами оцінки ефективності та безпеки застосування ЛЗ , проведення лікарського моніторингу, дослідження фармакогенетики та взаємодії лікарських засобів.
- стати здатним аналізувати та прогнозувати розвиток побічної дії ліків та проводити відповідну корекцію.
- навчитися розробляти раціональні комбінації при проведенні сучасної фармакотерапії з урахуванням взаємодії лікарських засобів.
- навчитися проводити оптимізацію методів фармакотерапії та профілактики захворювань у різних груп пацієнтів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.
- оволодіти поняттями про важливість функціонування системи фармаконагляду в Україні та світі, важливість реєстрації та звітування про побічні реакції ЛЗ/НППІ.
- знати поняття про стратегії інноваційних розробок в фармакології та фармації щодо усунення небажаних побічних реакцій ЛЗ .

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

інтегральні: Здатність розв'язувати складні задачі та критично осмислювати й вирішувати практичні проблеми у професійній медичній та/або дослідницько-інноваційній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтеграції знань вирішенню складних питань, формулюванню судження за недостатньої або обмеженої інформації; зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та їх обґрунтованість до фахової та нефахової аудиторії.

загальні:

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

спеціальні (фахові, предметні):

ФК 2. Здатність здійснювати консультування щодо рецептурних та безрецептурних лікарських засобів й інших товарів аптечного асортименту; фармацевтичну опіку під час вибору та реалізації безрецептурного лікарського засобу шляхом оцінки співвідношення ризик/користь, сумісності, показань та протипоказань керуючись даними щодо стану здоров'я конкретного хворого із врахуванням біофармацевтичних, фармакокінетичних, фармакодинамічних та фізико-хімічних особливостей лікарського засобу.

ФК 4. Здатність забезпечувати раціональне застосування рецептурних та безрецептурних лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту згідно з фізико-хімічними, фармакологічними характеристиками, біохімічними, патофізіологічними особливостями конкретного захворювання та фармакотерапевтичними схемами його лікування.

ФК 5. Здатність здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно даних щодо їх клініко-фармакотерапевтичних характеристик, а також з урахуванням суб'єктивних ознак та об'єктивних клінічних, лабораторних та інструментальних критеріїв обстеження хворого.

ФК 12. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармакотерапевтичних практик.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:** здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; збір інформації про пацієнта; оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень; встановлення попереднього клінічного діагнозу захворювання; визначення характеру, принципів лікування захворювань; діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги; сформованість фахівця з

належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

ПРН 2. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 4. Демонструвати вміння самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел та використання цих результатів для рішення типових та складних спеціалізованих завдань професійної діяльності.

ПРН 12. Вміння аналізу інформації, отриманої в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати й використовувати отримані знання у професійній діяльності.

ПРН 14. Аналізувати і визначати переваги та недоліки лікарських засобів різних фармакологічних груп з урахуванням хімічних, фізико-хімічних, біофармацевтичних, фармакокінетичних та фармакодинамічних особливостей. Рекомендувати споживачам безрецептурні лікарські засоби та інші товари аптечного асортименту з наданням консультативної допомоги та фармацевтичної опіки.

ПРН 16. Визначати перелік факторів, що впливають на процеси всмоктування, розподілу, депонування, метаболізму та виведення лікарського засобу і обумовлені особливостями організму людини, його станом та фізико-хімічними властивостями лікарських засобів.

ПРН 17. Вміння аналізувати та розумно використовувати дані клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень для здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальний навичок (Soft skills):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність спілкуватись іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо; прагнення до збереження навколишнього середовища;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1 Опис дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Напрямок підготовки 22 Охорона здоров'я	Нормативна
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність: 222 «Медицина»	Рік підготовки:
		3-й
		Семестр
		5-й або 6-й
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 20 самостійної роботи студента -70	ОПП: Медицина Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський) рівень	Лекції
		10 год.
		Практичні, семінарські
		10 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		70 год.
Індивідуальні завдання : год.		
Вид контролю : залік		

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Побічна дія ліків. Термінологія. Фармакологічний нагляд в Україні. Особливості профілактики розвитку побічних дій лікарських засобів.	2
2	Гепатотоксичність лікарських засобів.	2
3	Гематоксичність лікарських засобів.	2
4	Актуальні питання антибіотикотерапії.	2
5	Нефротоксичність лікарських засобів.	2
	Всього: 10 год.	

2.2.2 Семінарські заняття не передбачені програмою

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Система фармаконагляду в світі. Порядок здійснення фармаконагляду в Україні. Проблема контролю за безпекою лікарських засобів (міжнародний і вітчизняний досвід). Автоматизована інформаційна система фармаконагляду	2	Презентація, бесіда, розповідь-Пояснення, демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання
2	Тема 2. Класифікації та механізми розвитку побічної дії лікарських засобів. Основні шляхи попередження побічної дії лікарських засобів. Побічні реакції на лікарські засоби, що впливають на шлунково-кишковий тракт та обмін речовин. Гепатотоксичність	2	Презентація, бесіда, розповідь-Пояснення демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання
3	Тема 3. Побічна дія антитромбоцитарної та антикоагулянтної терапії при захворюваннях серцево-судинної системи. Гематоксичність. Побічна дія гіполіпідемічних лікарських засобів та засобів що	2	Презентація, бесіда, розповідь-Пояснення, демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання

	впливають на зниження артеріального тиску			
4	Тема 4. Побічні дії антибіотиків. Антибіотикорезистентність. Побічні дії нестероїдних та стероїдних протизапальних препаратів	2	Презентація, бесіда, розповідь- Пояснення, демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання
5	Тема 5. Нефротоксичність. Інновації в фармакології. Підсумковий контроль – залік	2	Презентація, бесіда, розповідь- Пояснення, демонстрація	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання
	Всього годин	10		

2.2.4. Лабораторні заняття не передбачені програмою

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Фармакокінетика ЛЗ, визначення, етапи. Побічна дія ліків дефініції.	10	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування лекцій	Реферати
2	Тема 2. Побічна дія бронхолітиків – β -агоністів, М-холіноблокаторів. Побічна дія бронхолітиків – муколітиків, протикашльових, відхаркуючих.	10	Робота з літературою, перегляд презентацій, прослуховування	Підготування презентацій, довідей
3	Підготовка до практичних занять	50	Робота з літературою та інтернет ресурсами	Усне опитування, тестовий контроль, творчі завдання на практичних заняттях
	Всього годин	70		

Методи навчання (наводяться лише ті, які використовуються під час викладання дисципліни):

Словесні

Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Наочні

Демонстрація обстеження виписок з історій хвороб та/чи листів призначень, ситуаційних кейсів, демонстрація ілюстрацій, презентацій, шкал, таблиць, схем, алгоритмів, методів контролю ефективності та безпеки ліків, демонстрація відеофільмів до практичних занять, проспектів лікарських засобів відповідно до теми практичного заняття.

Практичні методи

Проведення клінічного розбору 1-2 хворих відповідно теми заняття, оцінка результатів лабораторних та інструментальних досліджень обстежень, складання та чи корекція плану лікування відповідно до стандартів лікування, особливостей взаємодії ліків (фармакокінетична, фармакодинамічна) на засадах персоніфікованого підходу.

Методи контролю:

опитування та перевірка теоретичних знань та практичних навичок,

- тестовий контроль,
- ситуаційні клінічно-орієнтовані задачі,
- диспути

Організація поточного контролю. Викладачі слідкують за тим, щоб кожен студент отримав необхідну компетенцію в областях, що входять до тем практичних занять. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: тести, розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, методика призначення терапії, контроль засвоєння практичних навичок. Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД) на кожному практичному занятті здійснюється за традиційною 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий контроль: залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Організація поточного контролю. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: комп'ютерні тести, розв'язання ситуаційних задач, оцінка фармакокінетичних та фармакодинамічних особливостей груп лікарських засобів, написання рецептів лікарських засобів, згідно теми заняття. Оцінювання здійснюється за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре»,

«задовільно» та «незадовільно». Перерахунок середньої оцінки за поточну навчальну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...» або середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу АСУ. Мінімальна кількість балів, яку має набрати студент за поточну діяльність під час вивчення розділу, становить 70 балів, максимальна кількість балів - 120 балів. До підсумкової атестації - заліку допускаються лише ті студенти, які не мають академічної заборгованості і мають не менш 70 балів (середній бал за поточну навчальну діяльність не менше 3,0).

Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за умов виконання завдань викладача (доповідь реферату на практичному занятті, доповідь з презентацією на практичному занятті, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей, участь у Всеукраїнській олімпіаді). Бали (не більше як 10) додаються, як заохочувальні. Загальна сума балів за поточну навчальну діяльність не може перевищувати 120 балів.

Організація підсумкового контролю – заліку. Залік – проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з дисципліни. Допуск до заліку визначається у балах ПНД, а саме: min – 120 балів. Залік з дисципліни або її частини – це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс:

- рівень теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- навички самостійної роботи;
- компетенції – вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...»

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,44	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	144		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

Відповідність оцінювання дисципліни в балах оцінюванню в традиційних оцінках

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно

3.2. Перелік питань та завдань до підсумкового контролю знань з дисципліни

1. Класифікація побічної дії лікарських засобів. Механізми побічної дії лікарських засобів, які зумовлені властивостями лікарських засобів, станом організму і зовнішніми факторами.
2. Значення фармакодинамічних і фармакокінетичних властивостей та показників біодоступності і біоеквівалентності лікарських засобів.
3. Основні способи запобігання побічній дії лікарських засобів.
4. Розрахунки фармакокінетичних показників та ефективних доз лікарських засобів згідно з вимогами доказової медицини для проведення ефективної фармакотерапії різних захворювань.
5. Розрахунки доз для дітей та людей похилого віку.
6. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на автономну нервову систему. Методи запобігання побічній дії цієї групи лікарських засобів.
7. Побічна дія лікарських засобів для місцевої анестезії.
8. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються для лікування захворювань центральної нервової системи: розладів сну, вегетоневрозів, неврастеній, шизофренії, хвороби Паркінсона. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.
9. Побічна дія лікарських засобів, що стимулюють функцію центральної нервової системи. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цієї групи.
10. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються для лікування захворювань серцево-судинної системи: артеріальної гіпертензії та гіпертонічних кризів, нестабільної, стабільної стенокардії та інфаркту міокарда, аритмій, гострої та хронічної серцевої недостатності, гіперліпідемій. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.
11. Побічна дія лікарських засобів, що застосовуються в гастроентерології: лікування виразкової хвороби шлунка і 12-палої кишки, гострих і хронічних гепатитів, холециститів і панкреатитів, ентеритів, колітів і атонії кишечника. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.
12. Побічна дія опіатних і неопіатних анальгетиків.
13. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цих фармакологічних груп.
14. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на органи дихання та функцію нирок. Методи запобігання побічній дії лікарських засобів цих фармакологічних груп.
15. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на органи травлення. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
16. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на систему крові. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
17. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на імунну систему. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.

18. Побічна дія лікарських засобів, що впливають на функцію ендокринної системи.
19. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
20. Побічна дія вітамінних препаратів.
21. Методи запобігання побічній дії препаратів цієї групи.
22. Побічна дія протипухлинних лікарських засобів.
23. Методи запобігання побічній дії протипухлинних лікарських засобів.
24. Побічна дія протимікробних лікарських засобів: антибіотиків, сульфаніламідних, протитуберкульозних, протималарійних, противірусних, протисифілітичних препаратів. Методи запобігання побічній дії цих препаратів.

3.3. Контрольні питання

Полягає в методичних рекомендаціях кожного уроку.

3.4. Індивідуальні завдання здобувача освіти - з дисципліни (далі - ІЗЗ) сприяють більш поглибленому вивченню здобувачем освіти теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з певної навчальної дисципліни визначаються навчальною програмою з дисципліни. Терміни отримання, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються графіком, що розробляється кафедрою на кожний семестр. ІЗЗ виконується здобувачем освіти самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання ІЗЗ комплексної тематики кількома студентами.

ІЗЗ оцінюються в балах (не більше 10), що додаються до балів, набраних за ЗНД по закінченню вивчення дисципліни або її частини, при проведенні «заліку».

Загальна сума балів за ЗНД та ІЗЗ не може перевищувати 120 балів. Для дисциплін, формою контролю яких є «залік», сума балів за ЗНД та ІЗЗ не може перевищувати 200 балів

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щоб досягти цілей навчання і успішно пройти курс, необхідно: з першого дня включитися в роботу; регулярно відвідувати, не спізнюватися і не пропускати практичні заняття; регулярно готувати матеріал попередньо, до його розгляду на практичному занятті; при відвідування практичних занять необхідно бути одягнутими у медичний халат, мати змінне взуття, мати при собі зошит, ручку; виконувати всі необхідні домашні завдання і активно працювати на практичних заняттях; при необхідності звертатися за допомогою і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття. Не

допускаються запізнення студентів на практичні заняття. Пропуски практичних занять відпрацьовуються година в годину викладачу групи або черговому викладачу. Прийом відпрацювань та консультації проводяться щоденно з 15.00 – 17.00, по суботах згідно до «Положення про порядок відпрацювання студентами навчальних занять» від 07.12.2015 № 415.

Студенти з особливими потребами повинні зустрітися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контакуйте з викладачем

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Відповідно до ст.42 Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту», враховуючи рекомендації Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, які затверджені рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року (протокол № 11) в університеті вдосконалено нормативну базу з питань академічної доброчесності. Враховуючи діюче законодавство, ми прагнемо того, щоб університетська спільнота була спрямована на запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності шляхом створення позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища.

[Наказ №305 від 27.08.19 р. щодо організації навчально-виховного процесу в ХНМУ Кодекс академічної доброчесності ХНМУ](#)

[Наказ № 165 від 02.07.2020 р. про заходи з розвитку системи академічної доброчесності в ХНМУ](#)

[Положення про академічну доброчесність](#)

[Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ](#)

[Рекомендації Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Закон України «Про освіту», стаття 42](#)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Клінічна фармакологія: підручник / За ред. проф. О.М. Біловола. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 544 с.
2. Клиническая фармакология: учебник для медицинских ВУЗов IV уровня аккредитации / Под ред. О.Я.Бабака, А.Н.Беловола, И.С.Чекмана. – К.: Медицина, 2012. – 728 с.
3. Клиническая фармакология: учебник для вузов / Под ред. В. Г. Кукеса. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2013. – 1056 с.

4. Медична рецептура: Навчальний посібник Я.О. Дев'яткіна, Е.Г.Колот, Р.В.Луценко. - 3-о вид . перероб. і доп,- 2013. -104с.
5. Основи лікарської рецептури : навч. посібник / за ред.. К.А.Посохової, О.М.Олещук. Тернопіль: ТДМУЮ 2015.-92 с.
6. Побічні реакції окремих груп лікарських засобів: навч. посібник / за ред. проф. О.О. Яковлевої. Вінниця, 2019. – 308с.
7. Побочное действие лекарств: ученик-справочник / С. М. Дроговоз, А. П. Гудзенко, Я. А. Бутко, В. В. Дроговоз. – Х.: «СИМ», 2011. – 480 с.
8. Сучасна клінічна фармакологія та побічні реакції серцево-судинних лікарських засобів: навч. посібник / за ред. проф. О.О. Яковлевої. Вінниця, 2020. – 204с.
9. Фармакологія - Cito! (Фармакологія. Логика.): учебник для вузов / Под ред. С.М. Дроговоз, г. Харьков: СИМ, 2016.-236 с.
10. Фармакологія: ученик для студентів вищих навчальних закладів: переклад з укр.и н.ік / Чекман І.С., Горчакова Н.А., Казак Л.І. [и др.]; под ред.. проф.. І.С. Чекмана. Вінниця Нова Книга, 2013.-792 с
11. Фармакологія. Курс лекцій. Наукове видання. - Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. - 512 с.
12. Фармакологія: підручник для студ.мед.ф-тів / Чекман І.С., Горчакова Н.О., Казак Л.І. та ін., ред.. проф.. І.С. Чекмана. - Вид.4-те. - Вінниця: Нова Книга, 2017. - 784 с.
13. Чекман І.С., Бобирьов В.М., Кресюн В.Й., Годован В.В., Горчакова Н.О., Казак Л.І., - Фармакологія: підручник для студ вищих мед. навч. закладів (2-е видання). - Вінниця «Нова книга», 2014.-432 с.
14. V.Bobyrov. Pharmacology:textbook/ V.Bobyrov, T.Devyatkina, O.Vazhnicha, V.Khristyuk. - 3rdml ., updated - Vinnitsya : NovaKnyha, 2015. - 520 p.: il.
15. Pharmacology - Cito!: Textbook II Edited by S.M. Drogovoz. - Kharkiv, 2016. -192 p.

Допоміжна:

1. Бобирьов В.М., Мамчур В.Й., Луценко Р.В., Дев'яткіна Т.О., Сидоренко А.Г., Хомяк О.В. Методичні рекомендації: Експериментальне вивчення нових антидепресивних засобів. - 2014. - К.: -40с.
2. Дроговоз С.М., Гудзенко А.П., Бутко Я.А., Дроговоз В.В. Побочное действие лекарств: учеб-ник-справочник. - Х.:»СИМ», 2011. - 480с.
3. Компендиум 2015 - лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко, А.П. Викторов. - К.: МОРИОН, 2015.-2240 с.
4. Нові серцево-судинні лікарські засоби згідно класифікації АТС. Методичні рекомендації. - К.: ТОВ «Юстон», 2017. -159 с.
5. Фармакологія / Под ред. Р.Н. Аляутдинова. - 4-е изд. перераб. и доп. - М.: ГЭОТАР, 2013. - 832 с.
6. Чекман І.С., Вікторов О.П., Горчакова Н.О. та ін. Нестероїдні протизапальні препарати: ефек-тивність, доступність, прийнятність для

пацієнта. Фармаконагляд за безпекою застосування. - Київ: Поліграф плюс, 2011. -118 с.

7. Pharmacology at your palms: reference book / Drogovoz S.M., Kutsenko T.A. - Kharkiv: Nphall,2016,-80 p.

8. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов.

Том I / Под ред. А.Н. Беловола, Г.Д. Фадеенко, О.Я.Бабака // «Справочник врача Семейный врач, терапевт». – К.: ООО Библиотека «Здоровье Украины2, 2015. – 542 с.

9. Рациональная диагностика и фармакотерапия заболеваний внутренних органов. Том II / Под ред. А.Н. Беловола, Г.Д. Фадеенко, О.Я.Бабака // «Справочник врача»Семейный врач, терапевт». – К.: ООО Библиотека «Здоровье Украины2, 2015. – 446 с.

10. Хухліна О.С., Шоріков Є.І., Квасницька О.Б., Воєвідка О.С. Клінічна фармакологія засобів, які застосовуються у гастроентерології: Навчальний посібник. – Чернівці, 2010. – 273 с.

11. Фармакологія : руководство для внеаудиторной и аудиторной работы студентов: учебное пособие для студентов вузов МОЗ Украины отрясли знаний «Фармация» / С. Ю. Штрыголь, С. М. Дроговоз, И. М. Рыженко и др.; под. ред. С. Ю. Штрыголя. – 2-е изд., испр., перераб. и доп. – харьков : YafE ^ Золотые страницы, 2015. – 312 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сторінка дисципліни в Moodle

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=4010>

2. Державний реєстр лікарських засобів www.moz.gov.ua

3. Уніфіковані протоколи ведення хворих www.moz.gov.ua

4. www.studmedlib.ru

5. www.Med-Tutorial.ru

6. www.Med-books.by

7. Австралійський бюлетень небажаних лікарських реакцій.
<http://www.tga.health.gov.au/adr/aadrb.htm>.

8. Британський щомісячний бюлетень з безпечності застосування лікарських засобів.
<http://www.mhra.gov.uk/Publications/Safetyguidance/DrugSafetyUpdate/index.htm>.

9. Лекції для післядипломної освіти «Принципи клінічної фармакології» Клінічного центру Національного інституту здоров'я США.
<http://www.cc.nih.gov/researchers/training/principles.shtml>.

10. Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини:
<http://www.osdm.org/index.php>

11. Вісник доказової медицини: <http://www.evidence-update.ru>

12. Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів: <http://www.eacpt.org>

13. Ресурс з фармакогенетики. <http://www.pharmgkb.org/>.
14. On-line реєстрація небажаних лікарських реакцій на сайті FDA. <https://www.accessdata.fda.gov/scripts/medwatch/medwatch-online.htm>.
15. Ресурс по взаємодії лікарських засобів: <http://medicine.iupui.edu/flockart/>
16. Робоча група з фармакотерапії Європейського товариства кардіологів <https://www.escardio.org/>